

**YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

METAL SEKTÖRÜNDE İŞ GÜVENLİĞİ

Bitirme Projesi

**Merve BALÇIK
131101010**

Bölüm: İş Sağlığı ve Güvenliği

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Asuman KARAMAN**

(Şubat, 2014)

Özgünlük Bildirisi

1. Bu çalışmada, başka kaynaklardan yapılan tüm alıntıların, ilgili kaynaklar referans gösterilerek açıkça belirtildiğini,
2. Alıntılar dışındaki bölümlerin, özellikle projenin ana konusunu oluşturan teorik çalışmaların ve yazılım/donanımın benim tarafımdan yapıldığını,
3. Araştırma ve/veya anket çalışmaları için “etik kurul onay” yazısı alındığını bildiririm.

İstanbul, 12.01.2014

Merve BALÇIK

İçindekiler

METAL SEKTÖRÜNDE İŞ GÜVENLİĞİ.....	5
OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY IN METAL INDUSTRY	6
BÖLÜM 1. METAL SEKTÖRÜ	7
1. GİRİŞ	7
2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE GENEL BAKIŞ.....	8
2.1. İŞ GÜVENLİĞİ BİLİNCİ.....	8
2.2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN AMAÇLARI.....	9
2.3. 6331 SAYILI KANUNLA İLGİLİ BAZI TANIMLAR	9
BÖLÜM 2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU	12
BÖLÜM 3. DEVLET, İŞVEREN VE ÇALIŞAN SORUMLULUKLARI	19
1. DEVLET’ in GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI.....	19
1.1. Mevzuat Oluşturmak	19
1.2. Teşkilatlanma	19
1.3. Rehber ve Danışmanlık	21
1.4. İstatistiki Bilgiler ve Yayınlar Sunmak	21
1.5. Mevzuatın Uygulanmasını Denetlemek	21
Maliye Bakanlığı Tarafından Belirlenen Yeniden Değerleme Oranına Göre Hesaplanmış	22
6331 Sayılı İSG Kanunu’ndaki İdari Para Cezaları	22
1.6. Yayın Zorunluluğu	25
2. İŞVEREN’ in GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI	26
2.1 İşverenlere Getirilen İlave Yükümlülükler:	26
2.2 İşverenlerin Risk Değerlendirmesi Yapma veya Yaptırma Yükümlülüğü:	26
2.3 İşyeri Hekimi ve İş Güvenliği Uzmanı Çalıştırma Yükümlülüğü:.....	27
2.4. Tehlike Sınıfının Belirlenmesi:	27
2.5. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Bildirimi:	27
2.6 Sağlık Gözetimi ve Çalışanların Sağlık Muayenesi:	28
2.7 Çalışan Temsilcisi:	28
2.8. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu:	29
2.9. İdari Para Cezaları:.....	29
2.10 Güvenlik Raporu veya Büyük Kaza Önleme Politikası Belgesi:	29
3. ÇALIŞANLAR’ ın GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI	30
BÖLÜM 4. METAL İŞLEME SEKTÖRLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ.....	31
1. METAL DÖKÜM İŞLERİ	31
2. METAL DÖKÜM İŞLERİNDE KAZALAR, HASTALIKLAR VE TEHLİKELER.....	32

2.1. HASTALIKLAR.....	32
2.2. KAZALAR.....	32
3. METAL DÖKÜM İŞÇİLERİ İÇİN SAĞLIK VE GÜVENLİK ÖNLEMLERİ.....	33
3.1 KAYNAK(LEHİM) İŞLERİ.....	33
3.2 KAYNAK İŞLERİNDE HASTALIKLAR VE İŞ SAĞLIĞI ÖNLEMLERİ	34
4. METALLERİN YÜZEYLERİNE YAPILAN İŞLEMLER	35
4.1 METAL KAPLAMA İŞLERİNDE KAZALAR, HASTALIKLAR VE TEHLİKELER .	35
BÖLÜM 5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	38
6. KAYNAKLAR	41

METAL SEKTÖRÜNDE İŞ GÜVENLİĞİ

ÖZET

İşletmelerde iş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tehlikelerin ve risklerin asgari düzeye indirilebilmesi için 6331 sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu devlet, işveren ve çalışanlar açısından incelenmiştir.

İş sağlığı ve iş güvenliği; iş yerlerinde işin yürütülmesiyle ilgili oluşan özel tehlikelerden ve sağlığa zararlı olabilecek şartlardan korunmak gayesiyle yapılan çalışmaları kapsamaktadır.

Her geçen gün iş kazalarıyla maddi ve manevi kayıpların büyük boyutlara ulaşması konunun önemini daha da arttırmaktadır. Başlangıçta fazla önemsenmeyen bu sorunların işletmelerin çalışmasını tehlikeye sokması ve iş verimini olumsuz etkilemesi sonucu, sağlık ve güvenlikle ilgili tedbirlerin alınması gündeme gelmiştir.

İş sağlığı ve güvenliğine önem verilmediği takdirde iş kazaları ve meslek hastalıklarının artacağı rahatlıkla söylenir. Dolayısıyla iş kazaları ve meslek hastalıklarının sonuçları ve bu olayların önlenmesi çalışmaları, hem işletmeler hem de ülkeler için sosyal, ekonomik ve politik yönlerden büyük önem taşır. İş kazası sadece çalışanı etkilememekte, çalışanın ailesini, yakınlarını, iş arkadaşlarını, işvereni, devleti ve dolayısıyla bütün ülke ve toplumu etkilemektedir. Bu nedenle de iş sağlığı ve güvenliği, hem çalışanların çalıştıkları, hem de yaşadıkları çevrede, üzerinde önemle durulması gereken bir konu durumundadır.

Anahtar Kelimeler: 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, İş Kazası, Meslek Hastalığı, Devlet, İşveren, Çalışan, Tehlike, Risk.

OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY IN METAL INDUSTRY

SUMMARY

To minimize hazards and risks relating to occupational health and safety in factories the Occupational Health and Safety Law number 6331 is analysed with regards to state, employer and employees.

The Occupational Health and Safety; involves studies relating to execution of work involving specific hazards and conditions that may be dangerous to health.

With each passing day, by the occupational accidents the material and spiritual losses increases importance of the law. Initially that much unheeded problems jeopardised the labour in the factories and affected the productivity, as a result health and safety measures to be taken came to the fore.

If occupational health and safety is ignored it can be safely assumed that the occupational accidents and illnesses will rise. Therefore prevention works of occupational accidents and illnesses carries a great importance for factories as well for states socially, economically and politically. Occupational accidents not only affect the employee but employees family, relatives, colleagues, employer, state and therefore the whole country and society. For this reason occupational health and safety is a weighty matter for employees in their workplace as well as in their residence.

Key words: Occupational Health and Safety Law number 6331, Occupational Accident, Occupational Illness, Employer, Employee, Worker, Hazard, Risk

BÖLÜM 1. METAL SEKTÖRÜ

1. GİRİŞ

Metal; çok yüksek elektrik ve ısı iletkenliğine sahip, kendine özgü parlaklığı olan madenlerin ortak adıdır. Metal teknolojileri ise metal ve metal alaşımların sıcak ya da soğuk olarak biçimlendirildiği bir sanayi dalıdır. Bu alanda çeşitli metaller ısı işlemlere tabi tutularak kaynak, perçin ya da cıvatayla birleştirilir. Ayrıca, çelik yapımı ve metal süsleme işleri de alandaki faaliyetler arasında yer alır. Bu alan; malzemeyi işleyen ve şekil veren makineler, ekipmanlar ve süreçlerden oluşmaktadır.

Metal endüstriyel üretim yapılan her alanda kullanılan bir malzemedir. Sağlam, dayanıklı, esnek ve estetik görünüme sahip olduğu için birçok sanayi kolunda tercih edilmektedir.

Metal demir çelikten beyaz eşyaya, havacılıktan uçak ve gemi yapımına kadar aklımıza gelebilecek birçok sanayi alanında yaygın olarak kullanılmaktadır. Demir-çelik sektörünün yapı taşı metallerdir. Bu sektördeki tüm ürünler metalden yapılmaktadır.

Gelişen malzeme çeşitliliği ve teknolojiye bağlı olarak mobilya alanında da metal kullanımı yaygınlaşmıştır. Günümüzde ayaklardan iskeletlere ve aksesuarlara kadar mobilyaların birçok yerinde metal malzemeler tercih edilmektedir. Beyaz eşyaların, dış aksamalarının yanı sıra, motorunda da metal bulunur.

Metalin yaygın olarak kullanıldığı bir başka sektör ise ısıtma ve havalandırma cihazları sektörüdür. Isıtma sektöründe kaloriferler dökme ya da sac metalden yapılabilir. Havalandırma sistemleri ise genellikle sac metallerden oluşturulur.

Her türlü kara, hava ve deniz taşıtlarının yapımında birincil ham madde metaldir. Araçların motoru, iç ve dış aksamında metal teknolojisi ürünlerinden yararlanılmaktadır.

Metal telekomünikasyon cihazları, elektronik ve elektrikli cihazlar, endüstriyel cihaz ve makine imalatının yanı sıra her türlü metal fabrikasyon ürünlerde kullanılan bir maddedir.

Son yıllarda metal teknolojilerinde kullanılan teknolojide önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu gelişmeler ürün kalitesini arttırmanın yanı sıra ürün çeşitliliğini de beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla üretim sürecinde makine ve teçhizata hakim, işlemleri profesyonel biçimde yapacak nitelikli iş gücüne daha fazla ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır.

Metal teknolojisi dünya ticaretinde ve ülke kalkınmasında önemli yeri olan sektörlerden biridir. [2]

Metal işkolunda yer alan, demir çelik fabrikaları ile metalden mamul eşya, makine imalatı ve montajı, motorlu taşıtların tamiri işi yapılan işyerlerinde, teknoloji ağırlıklı olarak üretim yapılmakla birlikte emek yoğunluğu da dikkate değer düzeydedir. Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik kriz ve piyasa daralmaları rekabetin artması gibi

nedenlerden, mamul ve yarı mamul ile enerji kullanımında tasarruf yapılamayacağından, çalışan sayısı düşürülerek [1], makineleşme artmaktadır. Bunun sonucunda, çalışanlara dolaylı olarak daha fazla iş yükü binmekte ve uzun süreli çalışmalar yapmaktadırlar. Yorgunluğa, strese, dikkat azalmasına vb. sebep olan uzun süreli çalışmalar sonucunda iş kazaları da meydana gelmektedir.

Metal sektörü Türkiye’de en büyük istihdam kapısıdır. Çalışanların bu sektörde çalışma ortamında korunması; devletin, işverenin ve çalışanların bizzat kendilerinin iş güvenliği bilinci ile yaptıkları çalışmalara bağlıdır.

2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE GENEL BAKIŞ

İş sağlığı ve güvenliği konusu çalışma hayatının en temel konularından biridir. İş sağlığı ve güvenliği günümüzde bir bilim dalı olarak kabul görmektedir. Diğer bilim dallarında olduğu gibi, iş sağlığı ve güvenliği de üretim sürecindeki, toplum hayatındaki değişikliklere bağlı olarak sürekli olarak gelişim göstermektedir.

Üretim süreçlerini, üretim yöntemlerini, verimliliği, ergonomiyi, çalışanların sağlığını yakından ilgilendiren iş sağlığı ve güvenliği konusu, günümüzde çevre konusu ile birlikte düşünülmekte, birlikte ele alınmaktadır.

Çağdaş toplumlar insana ve çalışana değer vererek, çalışma çevresi ile birlikte daha insancıl hal getirerek, yaşam kalitesini yükselterek, verimliliği arttırarak hedeflerine ulaşmaktadır.

Uluslar Arası Çalışma Örgütü (ILO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşların çalışmaları bu yönde olup sözleşme, tavsiye kararları ve metinleri bu yöndedir.

Avrupa Birliği’nde topluluk düzeyinde geliştirilen ve yüksek bir koruma düzeyi geliştirilen standartlardan biri de İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgilidir.

Çevre ve İş Sağlığı ve Güvenliği konusuna gereken önem verilmediğinde, bu alandaki sorunlar kendini çevre kirliliği, hastalıklar, üretim kaybı, iş kazaları, meslek hastalıkları ve ölümler şeklinde göstermektedir. [4]

2.1. İŞ GÜVENLİĞİ BİLİNCİ

Dünyada her gün işe bağlı 3000 ölümlü olay meydana gelmektedir. Bu vakaların %96-98’inin nedeni güvenli olmayan davranışlardır.

Çalışanların iş güvenliği açısından güvenli olmayan kendi davranışlarının ve çevresinde olup bitenlerin farkında olması iş güvenliği bilincinin göstergesidir. İş güvenliği bilinci herkes tarafından öğrenilmeli ve her çalışanın işinin bir parçası haline gelmelidir. [3]

2.2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN AMAÇLARI

İş sağlığı ve güvenliği; işyerlerinde işin yürütümü sırasında, çeşitli sebeplerden kaynaklanan sağlığa zarar verebilecek şartlardan korunmak amacıyla yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalardır.

İş sağlığı ve güvenliğinin amaçları:

- Çalışanları korumak,
- İşletme güvenliğini sağlamak,
- Üretim güvenliğini sağlamaktır.

2.2.1. Çalışanları Korumak

İş Sağlığı ve Güvenliği çalışmalarının ana amacını oluşturur. Çalışanları iş yerinin olumsuz etkilerinden korumak, rahat ve güvenli bir ortamda çalışmalarını sağlamak, başka bir ifade ile çalışanları iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı koruyarak ruh ve beden bütünlüklerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

2.2.2. İşletme Güvenliğini Sağlamak

İş yerinde alınacak tedbirler ile iş kazalarından veya güvensiz ve sağlıksız çalışma ortamından dolayı doğabilecek makine arızaları ve devre dışı kalmaları, patlama olayları, yangın gibi işletmeyi tehlikeye düşürebilecek durumlar ortadan kaldırılacağından işletme güvenliği sağlanmış olur.

2.2.3. Üretim Güvenliğini Sağlamak

Bir iş yerinde yapılan işlerin güvenliğinin sağlanması beraberinde verimin artması sonucunu doğuracağından özellikle ekonomik açıdan önemlidir. İş yerinde çalışan işçilerin korunmasıyla, meslek hastalıkları ve iş kazaları sonucu ortaya çıkan iş gücü ve iş günü kayıpları azalacak, dolayısı ile üretim korunacak ve daha sağlıklı ve güvenli çalışma ortamının işçiye verdiği güvenle iş veriminde artma olacaktır.

2.3. 6331 SAYILI KANUNLA İLGİLİ BAZI TANIMLAR

- a) **Bakanlık:** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını,
- b) **Çalışan:** Kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişiyi,
- c) **Çalışan temsilcisi:** İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalara katılma, çalışmaları izleme, tedbir alınmasını isteme, tekliflerde bulunma ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkili çalışanı,
- ç) **Destek elemanı:** Asli görevinin yanında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda özel olarak görevlendirilmiş uygun donanım ve yeterli eğitime sahip kişiyi,

d) **Genç çalışan:** Onbeş yaşını bitirmiş ancak onsekiz yaşını doldurmamış çalışanı,
 e) **İş güvenliği uzmanı:** İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip mühendis, mimar veya teknik elemanı,

f) **İş kazası:** İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenlen özre uğratan olayı,

g) **İşveren:** Çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları,

h) **İşyeri:** Mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile çalışanın birlikte örgütlendiği, işverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve mesleki eğitim yerleri ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçları da içeren organizasyonu,

ı) **İşyeri hekimi:** İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, işyeri hekimliği belgesine sahip hekimi,

i) **İşyeri sağlık ve güvenlik birimi:** İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimi,

j) **Kurul:** İş sağlığı ve güvenliği kurulunu,

k) **Meslek hastalığı:** Mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalığı,

l) **Ortak sağlık ve güvenlik birimi:** Kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile Türk Ticaret Kanununa göre faaliyet gösteren şirketler tarafından, işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini sunmak üzere kurulan gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen birimi,

m) **Önleme:** İşyerinde yürütülen işlerin bütün safhalarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için planlanan ve alınan tedbirlerin tümünü,

n) **Risk:** Tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç meydana gelme ihtimalini,

o) **Risk değerlendirme:** İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikelerden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmaları,

ö) **Tehlike:** İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelini,

p) **Tehlike sınıfı:** İş sağlığı ve güvenliği açısından, yapılan işin özelliği, işin her safhasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanı, üretim yöntem ve şekilleri, çalışma ortam ve şartları ile ilgili diğer hususlar dikkate alınarak işyeri için belirlenen tehlike grubunu,

r) **Teknik eleman:** Teknik öğretmen, fizikçi ve kimyager unvanına sahip olanlar ile üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliği programı mezunlarını,

s) **İşyeri hemşiresi:** 25/2/1954 tarihli ve 6283 sayılı Hemşirelik Kanununa göre hemşirelik mesleğini icra etmeye yetkili, iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak

üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş işyeri hemşireliği belgesine sahip hemşire/sağlık memurunu, ifade eder. [5]

BÖLÜM 2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile birlikte kamu ve özel sektör ayrımı gözetmeksizin tüm çalışanlar kanun kapsamına alınmıştır. Kişinin bulunduğu işyerindeki çalışan sayısı ve işyeri türü kanundan yararlanmasına engel olmayacaktır, kanun aynı zamanda çırak ve stajyerler için de geçerli olacaktır. Her çalışan, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uygulamalardan faydalanabilecek ve bütün işyerlerinde sağlıklı ve güvenli çalışma ortamları oluşturulacaktır. Avrupa Birliği'ndeki uygulamalara paralel olarak; TSK, Emniyet ve afet müdahale ekipleri gibi kendine özgü faaliyetleri olan kurum ve kuruluşlar, kanunun istisnaları arasında yer alıyor. Ev hizmetleri ile çalışan istihdam etmeden kendi nam ve hesabına çalışanlar da kanunun kapsamı dışındadır. [6] “6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na göre;

Kapsam ve istisnalar

MADDE 2 – (1) Bu Kanun; kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanır.

(2) Ancak aşağıda belirtilen faaliyetler ve kişiler hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz:

- a) Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindeki hariç Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının faaliyetleri.
- b) Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetleri.
- c) Ev hizmetleri.
- ç) Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanlar.
- d) Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan işyurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetleri.” [5]

Kanunla birlikte reaktif yaklaşım yerine, risk değerlendirmesindeki tespit edilen hususlar da göz önünde bulundurularak proaktif yaklaşım öne çıkmıştır. Tüm sorumluluk işverene ait olmakla birlikte; iş sağlığı ve güvenliğinin işyerinin bütününde benimsenmesi ve uygulanmasının sağlanması amaçlanmıştır. Risk değerlendirmeleri sürekli olarak gözden geçirilerek, işyerlerinin mevcut durumunun sürekli iyileştirilmesi için çalışmalar yapılacaktır. İş kazası veya meslek hastalıklarında da proaktif yaklaşım esas alınacaktır. Bu kapsamda işveren; çalışanları ile birlikte işin her aşamasında işten kaynaklı tehlikeleri sürekli olarak tespit ederek, muhtemel risklere karşı tedbir almak zorundadır.

İş sağlığı ve güvenliği çalışmalarının daha etkin olması amacı ile işyerlerinin yaptığı asıl iş dikkate alınacak ve bulunduğu tehlike sınıfına göre İş Güvenliği Uzmanları görev yapacaktır. Çalışanların sayısına ve işyeri türüne bakılmaksızın her işyerinde iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ile diğer sağlık personelinin mutlaka bulunması gerekmektedir. İş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ile diğer sağlık personelinin işveren ile yapılan koordineli çalışmaları sonucu tespit edilen hayati tehlikeler, işveren tarafından önlem alınmadığı takdirde İSG Profesyonelleri tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na (ÇSGB) bildirilecektir.

Kamu hariç 10'dan az çalışanı olan çok tehlikeli ve tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesinde, Bakanlık maddi destekte bulunacaktır. Ancak Torba Yasa olarak bilinen 6495 sayılı "Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", 2 Ağustos 2013 tarihli ve 28726 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunun içerisinde, İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili 3(üç) kanun maddesi yer almaktadır. (55., 56. ve 101. Maddeler).

"MADDE 56 – 6331 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

- a) 6 ve 7 nci maddeleri;
 1) 4857 sayılı İş Kanununun mülga 81 inci maddesi kapsamında çalışanlar hariç **kamu kurumları ile 50'den az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için 1/7/2016 tarihinde,**
 2) 50'den az çalışanı olan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerleri için 1/1/2014 tarihinde,
 3) Diğer işyerleri için yayımı tarihinden itibaren altı ay sonra," [8] olmak üzere İSG Profesyonellerine ihtiyaç duyulacaktır.

"İş Sağlığı Ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik' e göre;

Destekten yararlanacak işyerlerinin tespiti

MADDE 4 – (1) Destekten yararlanacak işyerlerinin tespitinde, Kurum tarafından tescil edilmiş işyeri kayıtları esas alınır.

(2) Destekten Türkiye genelinde ondan az çalışanı bulunan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin işverenleri faydalanır. Çalışan sayısının ondan az olup olmadığının tespitinde aşağıdaki şartlar aranır:

a) Aynı işverenin Türkiye genelinde birden fazla tescilli işyerinin bulunması halinde, aynı işveren tarafından 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında Türkiye genelinde tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalıştırılan toplam sigortalı sayısı esas alınır.

b) İşverenden iş alan alt işverenlerce çalıştırılan sigortalılar toplam çalışan sayısına dahil edilir.

c) İşyerinde çeşitli nedenlerle ay içinde çalışması bulunmayan ve ücret ödenmeyen sigortalılar toplam çalışan sayısına dahil edilir.

ç) Her bir ayda Kuruma verilmiş asıl ve ek nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı sayısından, iptal nitelikteki aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı sayısı düşülür.

d) Ay içinde işe giren veya işten çıkan sigortalılar da sigortalı sayısına dahil edilir.

e) 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler çalışan sayısının tespitinde dikkate alınmaz.

(3) İşyerinin, İSG-KATİP'e kayıtlı onaylanmış ve devam eden iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin verilmesine ilişkin, hizmet sunucusu ile yapılmış bir sözleşmesinin olması şarttır. " [7] hükmü geçmektedir.

İşyerlerinde sürekli iyileştirmenin sağlanması amacıyla risk değerlendirmesi çalışması güncel halde tutulması gerekmektedir. Maden, metal ve yapı işleri ile tehlikeli kimyasallarla çalışılan sektörler ve büyük endüstriyel kazaların olabileceği işyerlerinde risk değerlendirmesi yapılmamışsa mutlaka iş durdurulacaktır.

Çalışanların hassasiyetlerinin saptanması ve riskli durumların belirlenebilmesi amacıyla tüm çalışanlar sağlık taramasına tabi tutulmalıdır. Çalışanların sağlık muayeneleri; iş girişlerinde, iş değişikliğinde, iş kazası ve meslek hastalığı ile sağlık nedeniyle verilen

aralardan sonra tekrarlanacaktır. Bu durumlar dışında ise periyodik olarak sağlık muayeneleri yapılmalıdır. Muayene periyotlarını, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı belirleyecek ve işyeri hekimi kanaatine bırakılacaktır.

“İşyeri Hekimi ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları Hakkında Yönetmelik” e göre;

İşyeri hekimlerinin görevleri

MADDE 9 – (2) c) Sağlık gözetimi;

- 1) Sağlık gözetimi kapsamında yapılacak işe giriş ve periyodik muayeneler ve tetkikler ile ilgili olarak çalışanları bilgilendirmek ve onların rızasını almak.
- 2) Gece postaları da dâhil olmak üzere çalışanların sağlık gözetimini yapmak.
- 3) Çalışanın kişisel özellikleri, işyerinin tehlike sınıfı ve işin niteliği öncelikli olarak göz önünde bulundurularak uluslararası standartlar ile işyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları doğrultusunda;
 - a) Az tehlikeli sınıftaki işyerlerinde en geç beş yılda bir,
 - b) Tehlikeli sınıftaki işyerlerinde en geç üç yılda bir,
 - c) Çok tehlikeli sınıftaki işyerlerinde en geç yılda bir, defa olmak üzere periyodik muayene tekrarlanır. Ancak işyeri hekiminin gerek görmesi halinde bu süreler kısaltılır.” [9]

Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacak olanlar, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe asla başlatılamayacaklardır.

Kanunla birlikte iş kazaları ve meslek hastalıklarının kayıtları daha etkin ve güncel hale getirilecektir. İş kazaları kazadan sonraki, meslek hastalıkları ise öğrenildikten sonraki üç işgünü içinde işveren tarafından, Sosyal Güvenlik Kurumu’na bildirilecektir. İşyeri hekimi ve sağlık görevlileri tarafından meslek hastalığı ön tanısı konulan vakalar, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularına sevk edilecektir. Sağlık kuruluşları kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları ise tanı koydukları meslek hastalıklarını en geç 10 gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirmek zorundadır. Ayrıca işyerinde meydana gelen ramak kala olaylar da, işveren (ve İSG Profesyonelleri) tarafından kayıt altına alınacaktır.

Tüm işverenler; ilkyardım, yangınla mücadele, kişilerin tahliyesi, ciddi ve yakın tehlikeyle karşılaşılması gibi durumlar için önceden acil durum planı hazırlayacaktır. Acil durumlara hazırlık amacıyla tüm çalışanların katılacağı eğitim ve tatbikatlar yapılacak ve işverenler; ilkyardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında işyeri dışındaki kuruluşlarla da irtibatı sağlayacaktır.” İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmeliğe göre ;

İşverenin yükümlülükleri

MADDE 5 – (1) İşverenin acil durumlara ilişkin yükümlülükleri aşağıda belirtilmiştir:

- a) Çalışma ortamı, kullanılan maddeler, iş ekipmanı ile çevre şartlarını dikkate alarak meydana gelebilecek ve çalışan ile çalışma çevresini etkileyecek acil durumları önceden değerlendirerek muhtemel acil durumları belirler.
- b) Acil durumların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirleri alır.
- c) Acil durumların olumsuz etkilerinden korunmak üzere gerekli ölçüm ve değerlendirmeleri yapar.
- ç) Acil durum planlarını hazırlar ve tatbikatların yapılmasını sağlar.
- d) Acil durumlarla mücadele için işyerinin büyüklüğü ve taşıdığı özel tehlikeler, yapılan işin niteliği, çalışan sayısı ile işyerinde bulunan diğer kişileri dikkate alarak; önleme, koruma, tahliye, yangınla mücadele, ilk yardım ve benzeri konularda uygun donanıma

sahip ve bu konularda eğitimli yeterli sayıda çalışanı görevlendirir ve her zaman hazır bulunmalarını sağlar.

e) Özellikle ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında, işyeri dışındaki kuruluşlarla irtibatı sağlayacak gerekli düzenlemeleri yapar.

f) Acil durumlarda enerji kaynaklarının ve tehlike yaratabilecek sistemlerin olumsuz durumlar yaratmayacak ve koruyucu sistemleri etkilemeyecek şekilde devre dışı bırakılması ile ilgili gerekli düzenlemeleri yapar.

g) Varsa alt işveren ve geçici iş ilişkisi kurulan işverenin çalışanları ile müşteri ve ziyaretçi gibi işyerinde bulunan diğer kişileri acil durumlar konusunda bilgilendirir.

(2) Acil durumlarla ilgili özel görevlendirilen çalışanların sorumlulukları işverenlerin konuya ilişkin yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.” [10]

Ciddi ve yakın tehlike bulunan yerlere, sadece gerekli donanımına sahip ve özel olarak görevlendirilenler girebilecektir. Bunların dışındaki çalışanlardan işlerine devam etmeleri istenemeyecektir. Ciddi ve yakın tehlikenin önlemez hale gelmesi durumunda, çalışanlar işlerini derhal bırakarak tahliye edilecektir.

İş sağlığı ve güvenliğinde daha etkili bir sonuç alabilmek amacıyla yapılacak faaliyetlere çalışanların aktif katılımının sağlanması gerekmektedir. İşyerlerinde; iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda çalışanlarla işveren arasındaki iletişimi sağlayacak çalışan temsilcisi görevlendirilecektir. Seçimle ya da atama yoluyla görevlendirilen çalışan temsilcileri, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda işverene teklif getirebilecektir. İşyerinde yetkili sendika bulunması hâlinde, sendika temsilcileri çalışan temsilcisi olarak da görev yapabilecektir. Çalışan temsilcileri getirdikleri öneriler nedeniyle işveren tarafından hak mahrumiyetine uğratılamayacaktır.

İşveren, tüm çalışanlarını iş sağlığı ve güvenliği ile çalışma hayatına dair hak ve sorumlulukları hakkında bilgilendirecektir. Çalışanlar iş ve işyeri değişikliği, uzun süreli işten uzak kalma ve kullanılan donanımın değişikliğinin ardından, yeni çalışma koşullarına yönelik olarak eğitim alacaktır. Bu eğitimler düzenli aralıklarla tekrarlanacaktır. Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacak olanlardan, yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığını belgelemeleri istenecektir. Bu belgeye sahip olmayanlar bu işlerde çalıştırılmayacaktır. Eğitimlerin maliyetleri çalışana yansıtılmayacak ve bu eğitimlerin süresi çalışma süresinden sayılacaktır.

Elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu ve altı aydan fazla süren işlerin yapıldığı tüm işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturulacaktır. İşveren, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunacak kurulun, mevzuata uygun kararlarını uygulamakla yükümlü olacaktır. Kurulun görev ve yetkileri “İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik’ e göre;

Görev ve yetkiler

MADDE 8 – (1) Kurulun görev ve yetkileri şunlardır;

a) İşyerinin niteliğine uygun bir iş sağlığı ve güvenliği iç yönerge taslağı hazırlamak, işverenin veya işveren vekilinin onayına sunmak ve yönergenin uygulanmasını izlemek, izleme sonuçlarını rapor haline getirip alınması gereken tedbirleri belirlemek ve kurul gündemine almak,

b) İş sağlığı ve güvenliği konularında o işyerinde çalışanlara yol göstermek,

c) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tehlikeleri ve önlemleri değerlendirmek, tedbirleri belirlemek, işveren veya işveren vekiline bildirimde bulunmak,

- ç) İşyerinde meydana gelen her iş kazası ve işyerinde meydana gelen ancak iş kazası olarak değerlendirilmeyen işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğratma potansiyeli olan olayları veya meslek hastalığında yahut iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir tehlike halinde gerekli araştırma ve incelemeyi yapmak, alınması gereken tedbirleri bir raporla tespit ederek işveren veya işveren vekiline vermek,
- d) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği eğitim ve öğretimini planlamak, bu konu ve kurallarla ilgili programları hazırlamak, işveren veya işveren vekilinin onayına sunmak ve bu programların uygulanmasını izlemek ve eksiklik görülmesi halinde geri bildirimde bulunmak,
- e) İşyerinde yapılacak bakım ve onarım çalışmalarında gerekli güvenlik tedbirlerini planlamak ve bu tedbirlerin uygulamalarını kontrol etmek,
- f) İşyerinde yangın, doğal afet, sabotaj ve benzeri tehlikeler için alınan tedbirlerin yeterliliğini ve ekiplerin çalışmalarını izlemek,
- g) İşyerinin iş sağlığı ve güvenliği durumuyla ilgili yıllık bir rapor hazırlamak, o yılki çalışmaları değerlendirmek, elde edilen tecrübeye göre ertesi yılın çalışma programında yer alacak hususları değerlendirerek belirlemek ve işverene teklifte bulunmak,
- ğ) 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 13 üncü maddesinde belirtilen çalışmaktan kaçınma hakkı talepleri ile ilgili acilen toplanarak karar vermek,
- h) İşyerinde teknoloji, iş organizasyonu, çalışma şartları, sosyal ilişkiler ve çalışma ortamı ile ilgili faktörlerin etkilerini kapsayan tutarlı ve genel bir önleme politikası geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmak.
- (2) Kurul üyeleri bu Yönetmelikle kendilerine verilen görevleri yapmalarından dolayı hakları kısıtlanamaz, kötü davranış ve muameleye maruz kalamazlar.” hükmü bulunmaktadır.” [11]

Aynı çalışma alanında birden fazla işverenin bulunması hâlinde, işverenler birbirlerinin çalışmalarını etkileyebilecek kurul kararları hakkında diğer işverenleri bilgilendirecektir. İşyerinde alt işverene bağlı çalışanlar da varsa asıl işverenin koordinasyonunda alt işverenin de katılımı ile bir kurul oluşturmak zorundadır.

Çalışan, ciddi ve yakın tehlikeyle karşı karşıya kaldığında iş sağlığı ve güvenliği kuruluna, kurulun bulunmadığı yerlerde ise işverene bu durumun giderilmesi için başvuracaktır. Çalışanın talebi doğrultusunda karar verildiği takdirde gerekli tedbirler alınmaya kadar, çalışmaktan kaçınma hakkına sahip olacaktır. Talep ettiği halde gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda çalışanlar iş sözleşmelerini feshedebilecektir. Çalışan; gerekli tedbirler alınmaya kadar çalışmaktan kaçınma hakkını kullandığı dönemde ücretini alacaktır. Çalışan, bu dönemde iş sözleşmesinden doğan ve kanunlardan gelen haklarını da kullanabilecektir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 13 üncü maddesinde belirtilen çalışmaktan kaçınma hakkı taleplerinde birinci fıkranın (a) bendine göre belirlenen süre dikkate alınmaksızın acilen toplanır. Toplantıda alınan karar çalışan ve çalışan temsilcisine yazılı olarak tebliğ edilir. “6331 İş Sağlığı ve Güvenliği Kanuna’ na göre;

Çalışmaktan kaçınma hakkı

MADDE 13 – (1) Ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalan çalışanlar kurula, kurulun bulunmadığı işyerlerinde ise işverene başvurarak durumun tespit edilmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasına karar verilmesini talep edebilir. Kurul acilen toplanarak, işveren ise derhâl kararını verir ve durumu tutanakla tespit eder. Karar, çalışana ve çalışan temsilcisine yazılı olarak bildirilir.

- (2) Kurul veya işverenin çalışanın talebi yönünde karar vermesi hâlinde çalışan, gerekli tedbirler alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilir. Çalışanların çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ile kanunlardan ve iş sözleşmesinden doğan diğer hakları saklıdır.
- (3) Çalışanlar ciddi ve yakın tehlikenin önlenemez olduğu durumlarda birinci fıkradaki usule uymak zorunda olmaksızın işyerini veya tehlikeli bölgeyi terk ederek belirlenen güvenli yere gider. Çalışanların bu hareketlerinden dolayı hakları kısıtlanamaz.
- (4) İş sözleşmesiyle çalışanlar, talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmadığı durumlarda, tabi oldukları kanun hükümlerine göre iş sözleşmelerini feshedebilir. Toplu sözleşme veya toplu iş sözleşmesi ile çalışan kamu personeli, bu maddeye göre çalışmadığı dönemde fiilen çalışmış sayılır.
- (5) Bu Kanunun 25 inci maddesine göre işyerinde işin durdurulması hâlinde, bu madde hükümleri uygulanmaz.” [12] hükmü geçmektedir.

Aynı işyerinde birden fazla işveren olması durumunda işverenler, mesleki riskler ve önlenmesi konularında birbirlerini ve çalışan temsilcilerini bilgilendirecektir. İş merkezleri, iş hanları, alışveriş merkezi ve sanayi bölgeleri gibi yerlerde ise işyerleri arasında iş sağlığı ve güvenliği konusunda koordinasyon yönetim tarafından sağlanacaktır. Yönetim, işyerlerinin birbirlerini etkileyebileceği tehlikeler konusunda gerekli tedbirleri almaları için işverenleri uyaracaktır. Uyarılara uymayan işyerleri ise yönetim tarafından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na (ÇSGB) bildirecektir.

Hayati tehlike tespitinde bu tehlike giderilinceye kadar, işyerinin tamamı değil sadece bu tehlikeden doğabilecek riskin etkileyebileceği alanda iş durdurulacaktır. Böylece işyerinin tamamen kapatılmasıyla yaşanabilecek mağduriyetler önlenmiş olacaktır. İşveren, işin durdurulması sebebiyle işsiz kalan çalışanlara, ücretlerini ödemeye devam edecektir. Çalışanlar, ücretlerinde bir düşüş olmaması kaydı ile meslek veya durumlarına göre başka bir işe yönlendirilebilecektir. “6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’ na göre;

İşin durdurulması

- MADDE 25 –** (1) İşyerindeki bina ve eklentilerde, çalışma yöntem ve şekillerinde veya iş ekipmanlarında çalışanlar için hayati tehlike oluşturan bir husus tespit edildiğinde; bu tehlike giderilinceye kadar, hayati tehlikenin niteliği ve bu tehlikeden doğabilecek riskin etkileyebileceği alan ile çalışanlar dikkate alınarak, işyerinin bir bölümünde veya tamamında iş durdurulur. Ayrıca çok tehlikeli sınıfta yer alan maden, metal ve yapı işleri ile tehlikeli kimyasallarla çalışılan işlerin yapıldığı veya büyük endüstriyel kazaların olabileceği işyerlerinde, risk değerlendirmesi yapılmamış olması durumunda iş durdurulur.
- (2) İş sağlığı ve güvenliği bakımından teftişe yetkili üç iş müfettişinden oluşan heyet, iş sağlığı ve güvenliği bakımından teftişe yetkili iş müfettişinin tespiti üzerine gerekli incelemeleri yaparak, tespit tarihinden itibaren iki gün içerisinde işin durdurulmasına karar verebilir. Ancak tespit edilen hususun acil müdahaleyi gerektirmesi hâlinde; tespiti yapan iş müfettişi, heyet tarafından karar alınıncaya kadar geçerli olmak kaydıyla işi durdurur.
- (3) İşin durdurulması kararı, ilgili mülki idare amirine ve işyeri dosyasının bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu il müdürlüğüne bir gün içinde gönderilir. İşin durdurulması kararı, mülki idare amiri tarafından yirmidört saat içinde yerine getirilir. Ancak, tespit edilen hususun acil müdahaleyi gerektirmesi nedeniyle verilen işin durdurulması kararı, mülki idare amiri tarafından aynı gün yerine getirilir.
- (4) İşveren, yerine getirildiği tarihten itibaren altı iş günü içinde, yetkili iş mahkemesinde işin durdurulması kararına itiraz edebilir. İtiraz, işin durdurulması kararının uygulanmasını etkilemez. Mahkeme itirazı öncelikle görüşür ve altı iş günü içinde karara bağlar. Mahkeme kararı kesindir.
- (5) İşverenin işin durdurulmasını gerektiren hususların giderildiğini Bakanlığa yazılı olarak bildirmesi hâlinde, en geç yedi gün içinde işyerinde inceleme yapılarak işverenin talebi sonuçlandırılır.

(6) İşveren, işin durdurulması sebebiyle işsiz kalan çalışanlara ücretlerini ödemekle veya ücretlerinde bir düşüklük olmamak üzere meslek veya durumlarına göre başka bir iş vermekle yükümlüdür.” [12] hükmü bulunmaktadır.

Büyük endüstriyel kaza oluşabilecek işyerlerinde, kaza önleme politika belgesi veya güvenlik raporu, işyeri çalışmaya başlamadan önce istenecektir. Güvenlik raporu hazırlama yükümlülüğü bulunan işveren, hazırladığı güvenlik raporlarının içerik ve yeterliliğinin Bakanlıkça incelenmesinden sonra işyerlerini işletmeye açabilecektir. Böylece muhtemel endüstriyel kazaların engellenmesine yönelik önleyici çalışmaların yapılması ve muhtemel kazalarda meydana gelebilecek büyük ölçekli kayıplardan korunması sağlanacaktır. “6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” na göre;

Güvenlik raporu veya büyük kaza önleme politika belgesi

MADDE 29 – (1) İşletmeye başlanmadan önce, büyük endüstriyel kaza oluşabilecek işyerleri için, işyerlerinin büyüklüğüne göre büyük kaza önleme politika belgesi veya güvenlik raporu işveren tarafından hazırlanır.

(2) Güvenlik raporu hazırlama yükümlülüğü bulunan işveren, hazırladıkları güvenlik raporlarının içerik ve yeterlilikleri Bakanlıkça incelenmesini müteakip işyerlerini işletmeye açabilir.” [12] hükmü bulunmaktadır.

İşyerlerindeki çalışma hayatının teftişinde, iş sağlığı ve güvenliği koşullarının iyileştirilmesi için iş müfettişleri görev alacaktır. Kanuna aykırılığın tespiti durumunda, idari para cezaları daha caydırıcı halde uygulanacaktır. İşveren, iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekimi görevlendirmedeğinde her bir kişi için 5.000 lira ceza ödeyecektir. Aykırılığın devam ettiği her ay için de aynı miktar uygulanacaktır. Risk değerlendirmesi yapmayan işverene 3.000 lira, aykırılığın devam ettiği her ay için 4.500 lira idari para cezası uygulanacaktır. İşverenin, iş kazası veya meslek hastalığını SGK’ya bildirmemesinin cezası da 2.000 lira olacaktır. Büyük kaza önleme politika belgesi hazırlamayan işverene 50.000 lira idari para cezası verilecektir.

Kanunun; işyerlerinde iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirilmesi gibi bazı hükümleri aşamalı olarak hayata geçirilecektir. Kamu kurumları ile 50’den az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde İSG Profesyonelleri 1 Temmuz 2016’ten itibaren göreve başlayacaktır.

50’den az çalışanı olan, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde İSG Profesyonelleri 1 Ocak 2014’ten itibaren görev alacaktır.

BÖLÜM 3. DEVLET, İŞVEREN VE ÇALIŞAN SORUMLULUKLARI

6331 İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’ nda başrollerde devlet, işveren ve çalışan bulunmaktadır ve kanun kapsamında her birinin çok önemli, birbirinden farklı ancak birbirini tamamlayan sorumlulukları vardır.

1. DEVLET’ in GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

6331 sayılı kanun kapsamında devletin sorumlulukları;

- Mevzuatı Oluşturmak
- Teşkilatlanma
- Rehberlik ve Danışmanlık
- Mevzuatın Uygulanmasını Denetlemek
- İstatistiki Bilgiler ve Yayınlar Sunmaktır.

1.1. Mevzuat Oluşturmak

Çalışanların ve toplumun güvenlik ve sağlığı, işin ve üretimin güvenli ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacıyla devlet, iş sağlığı ve güvenliği alanında gerekli mevzuatı oluşturur.

Mevzuat;

- Anayasa,
- Uluslararası Sözleşmeler,
- Kanunlar,
- Tüzükler,
- Yönetmelikler,
- Tebliğler ve
- Standartlardan oluşmuştur.

Bu mevzuat kapsamında devlet; işveren, çalışan, kişilerin sosyal hakları konusunda tüm olması gerekenleri ve kişilerin görev ve sorumluluklarını düzenlemiştir ve düzenlemektedir.

1.2. Teşkilatlanma

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Milli Savunma Bakanlığı
- İçişleri Bakanlığı

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
- Ulaştırma Bakanlığı
- Belediyeler
- Atom Enerji Kurumu

Ülke genelinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili politika ve stratejilerin belirlenmesi için tavsiyelerde bulunmak üzere Konsey kurulmuştur. Üyeleri;

- Bakanlık ve İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü, Çalışma Genel Müdürü, İş Teftiş Kurulu Başkanı ve sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından bir Genel Müdür
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji, Çevre ve Şehircilik, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Gıda, Tarım ve Hayvancılık, Kalkınma, Milli Eğitim ile Sağlık Bakanlıklarından ilgili birer Genel Müdür,
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından bir yürütme kurulu üyesi, Devlet Personel Başkanlığından bir Başkan Yardımcısı,
- İşveren, işçi ve kamu görevlileri sendikaları üst kuruluşlarının en fazla üyeye sahip ilk üçünden, Türkiye Odalar ve borsalar Birliğinden, Türkiye esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonundan, Türk Tabipleri Birliğinden, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinden ve Türkiye Ziraat Odaları Birliğinden konuyla ilgili veya görevli birer yönetim Kurulu Üyesi,
- İhtiyaç duyulması halinde İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürünün teklifi ve Konseyin kararı ile belirlenen, iş sağlığı ve güvenliği konusunda faaliyet gösteren kurum veya kuruluşlardan en fazla iki temsilci ile Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi oluşturulur.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı; İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda mevzuatın oluşturulması, uygulamalarının izlenmesi ve denetlenmesinde çok sayıda Bakanlık ile çeşitli Kamu Kurum ve Kuruluşlarının görevi bulunmaktadır. Ancak, İş sağlığı ve Güvenliği konusunda, mevzuat oluşturma ve denetim başta olmak üzere ağırlıklı göreve sahiptir.

- İlgili mevzuatın hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak üzere İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü faaliyet göstermektedir.
- İş kazaları ve meslek hastalıklarının primlerinin toplanması ve bu alanda sigortacılık görevinin yürütmesi amacıyla Sosyal Güvenlik Kurumu hizmet vermektedir.
- Çalışma yaşamı ile ilgili mevzuatın uygulanıp uygulanmadığını izlemek ve denetlemek üzere İş Teftiş Kurulu Başkanlığı faaliyet göstermektedir.
- Çalışma hayatı ve sosyal güvenlik alanında eğitim, araştırma, yayın ve dökümantasyon faaliyetleri ile görevli Çalışma ve Sosyal Güvenlik eğitim ve Araştırma Merkezi (ÇASGEM) hizmet vermektedir.

1.3. Rehber ve Danışmanlık

İş sağlığı ve güvenliği alanında, gerçek ve tüzel kişilerin talepleri doğrultusunda İSGGM (İSGÜM) ve ÇASGEM danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini sunmaktadır.

1.4. İstatistiki Bilgiler ve Yayınlar Sunmak

İş kazası ve meslek hastalıkları ile ilgili SGK İstatistikleri ve Bakanlığın diğer birimleri tarafından çıkarılan yayınlardır.

İSGÜM, Çalışma İstatistikleri Bilgi Sistemindeki veriler TUIK' ten yararlanılarak elde edilmektedir.

1.5. Mevzuatın Uygulanmasını Denetlemek

Çalışma hayatı ile ilgili mevzuat çerçevesinde programlı ve program dışı teftiş, inceleme, soruşturma yapmak, gerekli önlemleri almak veya aldırarak, Uluslararası sözleşmeler çerçevesinde işyerlerinde uygulamaları incelemek ve izlemek, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasını izlemek amacıyla İş Teftiş Kurulu Başkanlığı hizmet sunmaktadır.

Bu kanun hükümlerinin uygulanmasının izlenmesi ve teftişi, iş sağlığı ve güvenliği yönünden teftiş yapmaya yetkili Bakanlık İş Müfettişlerince yapılır. Kanun kapsamında yapılan teftiş ve incelemelerde, 4857 sayılı İş Kanunu' nun 92, 93, 96, 97, 107' nci maddeleri uygulanır.

İşyerlerinde yapılan iş sağlığı ve güvenliği teftişleri sonucunda işverenin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirleri almadığının tespiti halinde İş Kanunu' nun ceza hükümleri uyarınca işverene idari para cezası uygulanır. İdari para cezalarının miktarları yerine getirilmeyen tedbirin niteliğine, alınmayan tedbirin alınmama süresine ve her sene belirlenen artış oranlarına göre değişiklik göstermektedir. Uygulanması istenilen idari para cezasına 7 gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir.

Maliye Bakanlığı Tarafından Belirlenen Yeniden Değerleme Oranına Göre Hesaplanmış

6331 Sayılı İSG Kanunu'ndaki İdari Para Cezaları

Kanun Maddesi	Ceza Maddesi	Kanun Maddesinde Sözü Edilen Fiil	2013 Miktar	2014 YILINDA UYGULANACAK CEZA MİKTARI (TL) (Yeniden Değerleme Oranı % 3,93)	Açıklamalar
MADDE 4 - İşverenin genel yükümlülüğü	26/1-a	4/1-a İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili tedbir almamak, organizasyonu yapmamak, gerekli araç ve gereçleri sağlamamak, sağlık ve güvenlik tedbirlerini değişen şartlara uygun hale getirmemek ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapmamak.	2.156	2.240	Türk Lirası / her yükümlülük için
	26/1-a	4/1-b İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini izlememek, denetlememek ve uygunsuzlukları gidermemek.	2.156	2.240	Türk Lirası / her yükümlülük için
MADDE 6 - İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri	26/1-b	6/1-a İş güvenliği uzmanı çalıştırmamak.	5.390	5.601	Türk Lirası / her ay (Aykırlığın devamı halinde)
		6/1-a İşyeri hekimi çalıştırmamak.	5.390	5.601	Türk Lirası / her ay (Aykırlığın devamı halinde)
		6/1-a Diğer sağlık personeli çalıştırmamak.	2.695	2.800	Türk Lirası / her ay (Aykırlığın devamı halinde)
	26/1-b	6/1-b İSG hizmetleri için görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç-gereç-mekân sağlamamak.	1.617	1.680	Türk Lirası
	26/1-b	6/1-c İSG hizmetlerini yürütenler arasında koordinasyonu sağlamamak.	1.617	1.680	Türk Lirası
	26/1-b	6/1-ç Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmemek.	1.078	1.120	Türk Lirası / her tedbir için
	26/1-b	6/1-d Görevlendirilen kişileri, hizmet alınan kuruluşları, başka işyerlerinden gelen çalışanları ve bunların işverenlerini İSG riskleri konusunda bilgilendirmemek.	1.617	1.680	Türk Lirası

MADDE 8 - İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları	26/1-c	8/1 İş güvenliği uzmanlarının ve işyeri hekimlerinin hak ve yetkilerini kısıtlamak.	1.617	1.680	Türk Lirası / uzman ve hekim için ayrı ayrı
	26/1-c	8/6 İşyeri sağlık ve güvenlik birimini kurmamak.	1.617	1.680	Türk Lirası
MADDE 10 - Risk değerlendirmesi, kontrol, ölçüm ve araştırma	26/1-ç	10/1 Risk değerlendirmesi yapmamak veya yaptırmamak.	3.234	3.361	Türk Lirası
			4.851	5.041	Türk Lirası / her ay (Aykırlığın devamı halinde)
	26/1-ç	10/4 Risklerin belirlenmesine yönelik gerekli kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaları yapmamak.	1.617	1.680	Türk Lirası
MADDE 11 - Acil durum planları, yangınla mücadele ve ilk yardım	26/1-d	Acil durumları belirlememek, acil durumlar için tedbir almamak, acil durum planlarını hazırlamamak, destek elemanı görevlendirmemek, araç gereç sağlamamak, acil durumlarda işyeri dışındaki kuruluşla irtibatı sağlayacak düzenlemeyi yapmamak.	1.078	1.120	Türk Lirası / her yükümlülük için
			1.078	1.120	Türk Lirası / her ay (Aykırlığın devamı halinde)
MADDE 12 - Tahliye	26/1-d	Ciddi ve yakın tehlike durumunda; çalışanların işi bırakarak güvenli yere gitmelerini sağlamamak. Zorunluluk olmadıkça, gerekli donanımına sahip ve özel olarak görevlendirilenler dışındaki çalışanlardan işlerine devam etmelerini istemek. Müdahalede bulunan çalışanları yaptıkları müdahaleden dolayı sorumlu tutmak.	1.078	1.120	Türk Lirası / her yükümlülük için
			1.078	1.120	Türk Lirası / her ay (Aykırlığın devamı halinde)
MADDE 14 - İş kazası ve meslek hastalıklarının kayıt ve bildirimi	26/1-e	14/1 İş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutmamak, ramak kala olaylar ve iş kazaları ile ilgili incelemeler yaparak ilgili raporları düzenlememek.	1.617	1.680	Türk Lirası / her yükümlülük için
	26/1-e	14/2 İş kazalarını ve meslek hastalıklarını 3 iş günü içinde SGK'ya bildirmemek.	2.156	2.240	Türk Lirası
	26/1-e	14/4 Sağlık hizmeti sunucularının iş kazalarını, yetkili sağlık hizmet sunucularının meslek hastalıklarını en geç 10 gün içinde SGK'ya bildirmemesi.	2.156	2.240	Türk Lirası
MADDE 15 - Sağlık gözetimi	26/1-f	15/1 Çalışanlara sağlık gözetimi yaptırmamak.	1.078	1.120	Türk Lirası / her çalışan için
	26/1-f	15/2 Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacaklar için sağlık raporu almamak.	1.078	1.120	Türk Lirası / her çalışan için
MADDE 16 - Çalışanların bilgilendirilmesi	26/1-g	Çalışanları bilgilendirme yükümlülüğüne uymamak.	1.078	1.120	Türk Lirası / her çalışan için
MADDE 17 - Çalışanların eğitimi	26/1-ğ	Çalışanlara eğitim verme yükümlülüğüne uymamak.	1.078	1.120	Türk Lirası / her çalışan için
MADDE 18 - Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması	26/1-h	Çalışanların görüşlerini alma ve katılımlarını sağlama yükümlülüğüne uymamak.	1.078	1.120	Türk Lirası / her aykırılık için
MADDE 20 - Çalışan temsilcisi	26/1-ı	20/1 İşyerinin değişik bölümlerindeki riskler ve çalışan sayılarına göre çalışan temsilcileri görevlendirmemek.	1.078	1.120	Türk Lirası

	26/1-ı	20/3 İşveren tarafından çalışan temsilcilerinin öneride bulunma ve tedbir alınmasını isteme hakkını ihlal etmek.	1.617	1.680	Türk Lirası
	26/1-ı	20/4 Çalışan temsilcilerinin ve destek elemanlarının haklarını kısıtlamak ve gerekli imkanları sağlamamak.	1.078	1.120	Türk Lirası / hakları kısıtlanan her birey için
MADDE 22 - İş sağlığı ve güvenliği kurulu	26/1-i	İş sağlığı ve güvenliği kurulunu oluşturmamak, alt işverenin bulunduğu hallerde uygun kurulu oluşturmamak, kurullar arasında koordinasyonu sağlamamak.	2.156	2.240	Türk Lirası / her aykırılık için
MADDE 23 - İş sağlığı ve güvenliğinin koordinasyonu	26/1-j	23/2 Yönetim tarafından birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezlerinde İSG konusundaki koordinasyonu sağlamamak, tedbir almaları için işvereni uyarmamak.	5.390	5.601	Türk Lirası
MADDE 24 - Teftiş, inceleme, araştırma, müfettişin yetki, yükümlülük ve sorumluluğu	26/1-k	24/2 Ölçüm, inceleme ve araştırma yapılmasına, numune alınmasına veya eğitim kurumları ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin kontrol ve denetiminin yapılmasına engel olmak.	5.390	5.601	Türk Lirası
MADDE 25 - İşin durdurulması	26/1-l	İşyerinin bir bölümünde veya tamamında verilen durdurma kararına uymayarak durdurulan işe devam ettirmek.	10.780	11.203	Türk Lirası
	26/1-l	25/6 İşin durdurulması sebebiyle işsiz kalan çalışanlara ücretlerini ödememek veya uygun başka iş vermemek.	1.078	1.120	Türk Lirası / ihlale uğrayan her çalışan için
			1.078	1.120	Türk Lirası / her ay (Aykırılığın devamı halinde)
MADDE 29 - Güvenlik raporu veya büyük kaza önleme politika belgesi	26/1-m	Büyük kaza önleme politika belgesini hazırlamamak.	53.900	56.018	Türk Lirası
		Güvenlik raporunu hazırlayarak Bakanlığa sunmadan işyerini faaliyete geçirmek.	86.240	89.629	Türk Lirası
		İşletilmesine Bakanlıkça izin verilmeyen işyerini faaliyete geçirmek.	86.240	89.629	Türk Lirası
		Durdurulan işyerinde faaliyete devam etmek.	86.240	89.629	Türk Lirası
MADDE 30 - İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çeşitli yönetmelikler	26/1-n	30 uncu madde de öngörülen yönetmeliklerdeki hükümlere aykırı hareket etmek.	1.078	1.120	Türk Lirası / her hüküm için
			1.078	1.120	Türk Lirası / her ay (Aykırılığın devamı halinde)

Tablo 1: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu İdari Para Cezaları

1.5.1. HUKUKİ VE CEZAİ SORUMLULUKLAR

1.5.1.1. Maddi Tazminat

Borçlar Yasasının 46. maddesine göre; fiziksel ve ruhsal zarara uğrayan kimsenin, iş göremezlik ölçüsünde çalışmasının aksayacağı ve bu nedenle maruz kalacağı zarar ve ziyanın, kendisini çalıştırandan talep edeceği hükme bağlanmıştır. Maddi tazminatlar ikiye ayrılır:

- İş göremezlik tazminatı
- Destekten yoksun kalma tazminatı

1.5.1.2. Manevi Tazminat

İş kazası sonucu fiziksel veya psikolojik zarara uğrayan işçinin veya ölümlü işçinin ailesinin çektiği acı, sıkıntı ve azdırıp için hakim takdiri ile manevi tazminat tutarı belirlenir ve işverene ödettirilir. Manevi tazminatta bir hesaplama yöntemi bulunmayıp, iş kazasının neden olduğu zararın büyüklüğüne göre tamamen hakimın takdir ettiği bir tutar söz konusudur.

1.5.1.3. Rücu (Geri Alma) Tazminatı

İş kazası ve meslek hastalıkları (İKMH) işverenin kastı, mevzuata aykırı veya suç sayılır bir hareketi sonucu meydana gelmişse, SGK tarafından yapılan ya da yapılacak ödemeler işverene aittir.

İşveren İKMH' nı SGK' na bildirmemişse veya eksik/yanlış bildirmişse SGK tarafından bu durum için yapılmış bulunan masraflar ile ödenmişse geçici iş göremezlik ödenekleri rücu (geri alma) edilir. İKMH üçüncü bir kişinin kusuru ile meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir. Sigortalının çeşitli davranışları nedeniyle İKMH meydana gelmişse, hastalanmışsa, tedavi süresi uzamışsa veya iş göremezliği artmışsa, geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik geliri işçinin kusuru oranında azaltılır.

1.6. Yayın Zorunluluğu

TRT ve Özel televizyon ve radyolar asgari yarım saati 17:00-22:00 saatleri arasında olmak üzere 08:00-22:00 saatleri arasında ayda 1 saat iş sağlığı ve güvenliği, çalışma hayatında kayıt dışılığın önlenmesi, sosyal güvenlik, işçi ve işveren ilişkileri konularında uyarıcı ve eğitici mahiyette yayın yapmak zorundadır.

2. İŞVEREN' in GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu' na göre; işveren, çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları, ifade etmektedir.

Bu kanunun 4. maddesi;

“İşverenin genel yükümlülüğü

MADDE 4 – (1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede;

a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.

b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.

c) Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.

ç) Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.

d) Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.

(2) İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

(3) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez.

(4) İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamaz.” [12] şeklinde özetlemiştir.

2.1 İşverenlere Getirilen İlave Yükümlülükler:

Mevcut İş Kanunu ve yönetmeliklere ek olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile iş sağlığı ve güvenliği konusunda her türlü tedbirin alınması, risk değerlemesi yapılması veya yaptırılması ,çalışanlara görev verilirken iş sağlığı ve güvenliğinin göz önünde bulundurulması, iş sağlığı ve güvenliği konusunda çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitilmesi hususlarında işverenlerin mevcut sorumlulukları artırılmış ve ilave yükümlülükler getirilmiştir. Kanunun 4’ncü maddesinin (2). bendinde açıkça belirtildiği gibi işyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmamaktadır.

2.2 İşverenlerin Risk Değerlendirmesi Yapma veya Yaptırma Yükümlülüğü:

Kanuna göre işveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden risklerin değerlendirilmesini yapmak veya yaptırmakla yükümlüdür. Bu noktada, risklerden etkilenecek çalışanların durumu, kullanılacak iş ekipmanlarının belirlenmesi, işyerinin tertip ve düzeni gibi hususlar işverence dikkate alınmalıdır. İşveren bu konuda gerekli kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların yapılmasını sağlar.

Ayrıca çok tehlikeli sınıfta yer alan maden, metal ve yapı işleri ile tehlikeli kimyasallarla çalışan işlerin yapıldığı veya büyük endüstriyel kazaların olabileceği işyerlerinde, risk değerlendirmesi yapılmamış olması durumunda iş durdurulabilecektir. (Madde 25 [12]).

2.3 İşyeri Hekimi ve İş Güvenliği Uzmanı Çalıştırma

Yükümlülüğü:

Mevcut İş Kanununda işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı çalıştırma yükümlülüğü ile ilgili olarak elli işçi çalıştırma şartı ve iş güvenliği uzmanı için işin sanayiden sayılan işlerden olması şartı 6331 sayılı Kanun ile ortadan kaldırılmıştır.

Kanunun 6'ncı maddesi ile her işverenin iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirmek durumunda olduğu belirtmiştir. Bu kişiler iş yerinde istihdam edilebileceği gibi, ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet satın almak suretiyle de temin edilebilecektir. Ayrıca Kanunun 7'nci maddesi ile de on işçiden az işçinin çalıştırıldığı işyerlerine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca destek sağlanabileceğini belirtilmektedir.

2.4. Tehlike Sınıfının Belirlenmesi:

İşyerleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından kısa vadeli sigorta kolları prim oranları da dikkate alınmak suretiyle “az tehlikeli”, “tehlikeli” ve “çok tehlikeli” olarak sınıflandırma yapılarak tebliğ edilmiştir. İşyeri için belirlenmiş olan tehlike sınıfı, aynı zamanda çalıştırılacak iş güvenliği uzmanının yetki belgesi ve Kanunun ilgili maddelerinin yürürlüğe girişi açısından da etkili olacaktır.

“Çok tehlikeli” sınıfta yer alan işyerleri (A) sınıfı, “Tehlikeli” sınıfta yer alan işyerleri en az (B) sınıfı, “Az Tehlikeli” sınıfta yer alan işyerleri ise en az (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip kişileri çalıştırılması gerekmektedir.

2.5. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Bildirimi:

İşveren bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutmak ve bu konularda rapor düzenlemek zorundadır. İşveren bildirimleri Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapacaktır. Kanunun 14'ncü maddesinde belirtilen bu yükümlülüğün uygulanmasına ilişkin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı'nın görüşünü almak sureti ile bir yönetmelik çıkaracaktır.

Yasal Düzenleme:

İş kazası ve meslek hastalığı ile ilgili düzenlemeler; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 13 ila 24 üncü maddelerinde, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin eski 37 ila 52, yeni 35 ila 48 inci maddelerinde, Genel Sağlık Sigortası İşlemleri Yönetmeliğinin 55 inci maddesinde yer almış, yine Kanunun 25 inci ve 54 üncü maddelerinde, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin eski 95, 96, 127 ve geçici 7, yeni 89, 90, 118 ve geçici 6 ncı maddelerinde konuya yer verilmiştir. Ayrıca konuya ilişkin olarak İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin ve Sigortalıların Sorumluluğu İle Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler

Hakkında Tebliğ, Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulama Tebliği, Gelir/Aylık Ödeme ve Yoklama İşlemleri Hakkında Tebliğ, 5510 Sayılı Kanunun 4 üncü Maddesinin Birinci Fıkrasının (A) ve (B) Bendi Kapsamında Sigortalı Olanlar İle Hak Sahiplerinin Tahsis İşlemlerine İlişkin Tebliğ yayımlanmıştır.[14]

2.6 Sağlık Gözetimi ve Çalışanların Sağlık Muayenesi:

İşverenler ; işe girişlerde, iş değişikliklerinde, iş kazası, meslek hastalığı, sağlık gibi sebeplerle işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde çalışanın talep etmesi halinde, işyerinin tehlike sınıfına göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirlenen aralıklarda çalışanlarının sağlık muayenelerini yaptırmak zorundadır. Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacaklar, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatılamaz (Madde 15/([12])). Çalışanlar için daha önce alınmış olan periyodik sağlık raporları, bu raporların süresi bitinceye kadar geçerli olacaktır (Geç.Madde 3).

2.7 Çalışan Temsilcisi:

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun getirdiği en önemli yeniliklerden biri, işyerlerinde “Çalışan Temsilcisi” seçilmesi veya seçimle belirlenemediği takdirde işveren tarafından atanmasıdır. Bir işyerinde kaç çalışan temsilcisinin görevlendirileceği, kanunun 20’nci maddesinde belirlenmiş olup şöyledir;

- 2 – 50 çalışanı bulunan işyerlerinde bir,
- 51 – 100 çalışanı bulunan işyerlerinde iki,
- 101 – 500 çalışanı bulunan işyerlerinde üç,
- 501 – 1000 çalışanı bulunan işyerlerinde dört,
- 1001 – 2000 çalışanı bulunan işyerlerinde beş,
- 2001 ve üzerinde çalışanı bulunan işyerlerinde altı

çalışan temsilcisi belirlenmek zorundadır. Temsilci sayısının birden fazla olması halinde, temsilciler arasından yapılacak seçimle bir “**Baş Temsilci**” belirlenecektir.

Çalışan temsilcileri, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden tehlikelerin kaynağının bertaraf edilmesini veya tehlikenin bertaraf edilmesi için özelliği gereği mümkün değil ise riskin azaltılmasını, işverene öneride bulunma yoluyla isteme ve gerekli tedbirlerin alınmasını talep etme hakkına sahiptirler.

2.8. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu:

4857 sayılı İş Kanunu 80'nci maddesi ile sanayiden sayılan, en az elli işçi çalıştıran ve altı aydan fazla sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu kurulmasını öngörmektedir. 6331 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi ile, sanayiden sayılan ibaresine yer vermemek suretiyle, elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı, özel veya kamu sektöründe faaliyet gösteren her işyerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu oluşturulması zorunluluğunu hükme bağlamıştır.

Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu haller ile ilgili düzenlemeler de yine Kanun'un 22'nci maddesinde yer almaktadır.

2.9. İdari Para Cezaları:

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hükümlerine aykırı hareketlerin müeyyidesi idari para cezaları şeklinde Kanunun 26'ncı maddesinde düzenlenmiştir.

Söz konusu Kanun ile idari para cezalarının kapsamı genişletilmiş, ceza miktarlarında ise artış yapılmıştır. İdari para cezalarıyla ilgili detaylı bilgi tablo 1 de verilmiştir.

2.10 Güvenlik Raporu veya Büyük Kaza Önleme Politikası Belgesi:

İşletmeye başlanmadan önce, büyük endüstriyel kaza oluşabilecek işyerleri için, işyerlerinin büyüklüğüne göre büyük kaza önleme politika belgesi veya güvenlik raporu işveren tarafından hazırlanır.

Güvenlik raporu hazırlamak zorunda olan işverenler, ancak hazırladıkları raporlar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca içerik ve yeterlilik olarak incelenmesinden sonra işyerlerini açabilirler (Madde 30). [12]

3. ÇALIŞANLAR' ın GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu' na göre; çalışan, kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişiyi, ifade eder.

Bu kanunun 19. maddesi;

“Çalışanların yükümlülükleri

MADDE 19 – (1) Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdür.

(2) Çalışanların, işveren tarafından verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda yükümlülükleri şunlardır:

- a) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek.
- b) Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumak.
- c) İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermek.
- ç) Teftişe yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.
- d) Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.” [12] şeklinde özetlenir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu' nun bu maddelerine aykırı davranan çalışanlar, 4857 sayılı İş Kanunu madde 25' e göre;

“İşverenin haklı nedenle derhal fesih hakkı

Madde 25 - Süresi belirli olsun veya olmasın işveren, aşağıda yazılı hallerde iş sözleşmesini sürenin bitiminden önce

veya bildirim süresini beklemeksizin feshedebilir:

II- Ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller ve benzerleri:

h) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmamakta ısrar etmesi.

ı) İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi, işyerinin malı olan veya malı

olmayıp da eli altında bulunan makineleri, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri otuz günlük ücretinin tutarıyla

ödeyemeyecek derecede hasara ve kayba uğratması.” [15] işveren veya vekili tarafından iş akidleri tazminatsız olarak feshedebilir.

BÖLÜM 4. METAL İŞLEME SEKTÖRLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

Türkiye’de metal sanayi bütün sanayi kolları içinde hem ekonomik büyüklük hem barındırdığı iş gücü hem de stratejik önem itibarı ile Türkiye’nin en önemli sanayi alanı durumunda bulunuyor. Bu büyük metal sanayinin içinde demir çelik, otomotiv, metal, beyaz eşya, savunma, otomotiv yedek parça gibi sanayinin olmazsa olmazlarını üreten, hatta insan hayatının artık vazgeçilmezlerini üreten sektörler bulunuyor.

Metal sanayi Stratejik Öneme sahiptir. Metal sanayi gerek ekonomik, gerek savunma sanayi, gerek ulaştırma gerekse bütün sektörler için düşünüldüğünde belirtilecek belki de ön önemli iş kolu metal iş koludur. Çünkü bütün sanayilerde üretimi sağlayacak olan da yine demir çelikten üretilmiş tezgâhlar, aletler ve Metallerdir. Metal sanayisinin ürettiği ürünler bütün sanayiden çıkarıldığı zaman geriye neredeyse hiçbir şey kalmaz.

İstihdam açısından değerlendirildiğinde Metal Sanayi’nin en büyük özelliği kentli bir özellik taşıyor. Metal sektörünün, toplam iş gücünde çalışma oranı ve sayısı, metal işçilerinin toplam işçi sayısındaki oranı ve sayısını tam olarak tespit edilememektedir. Çünkü metal iş kolunda faaliyet gösteren firmaların tam olarak hangi iş koluna bulunduğu bilgisi ve bazı çok sayıda iş yerlerinin Çalışma Bakanlığı’na bilgilerini tam olarak göndermemeleri gibi sorunlar sayıları ve oranları net görmeyi engellemektedir.

Metal sanayi sektörü, üretimde, satışlarda, istihdamda, karlılık oranlarında devamlı kazandıran gelişmesini sürdüren bir sektör konumundadır. Esas incelenmesi, yazılması, tartışılması ve gündeme getirilmesi gereken konu metal sanayinin sorunları ve önündeki engelleri konusudur. İstihdam edilen metal işçilerinin güvenli çalışma ortamının sağlanması, sağlık ve refahının korunması ve geliştirilmesi, üretimin kalitesine, sürekliliğine ve verimliliğine olumlu etkileri olacaktır.

1. METAL DÖKÜM İŞLERİ

Dökümcülük işinde demir, çelik, pirinç ve bronz en çok kullanılan döküm metalleridir. Ancak demir, döküm konusunda en eskiden beri ve hala en sıklıkla kullanılan metaldir. Döküm işinin bazı standartlaşmış aşamaları vardır.

- Döküm sonunda elde edilmek istenen şeklin oluşturulması
- Kalıpların oluşturulması, maçaların yapılması ve birleştirilmesi
- Kullanılacak metalin eritilmesi ve rafine edilmesi
- Eriyik metalin kalıplara dökülmesi
- Kalıpların içindeki dökümün soğutulması
- Kalıpların ve maçaların çıkarılması ve ayrılması
- Dökümde oluşan fazladan metalin ayrılması

Bütün bu aşamalar sırasında pekçok tehlikeyle karşılaşma olasılığı vardır. Bunlarla birlikte yapılan işlemler sırasında uygulanan yöntemler ve işin doğası gereği hastalıklar ve kazalar ile sıkça karşılaşmaktadır. Dökümcülük, kazaların ölümle sonuçlanma oranının da yüksek olduğu işlerden biridir.

2. METAL DÖKÜM İŞLERİNDE KAZALAR, HASTALIKLAR VE TEHLİKELER

2.1. HASTALIKLAR

2.1.1 Kimyasal Tehlikelerden Kaynaklanan Hastalıklar

Tozlardan kaynaklanan hastalıklara oldukça çok rastlanır. *Silika* kumu ile sıkça çalışıldığından **silikoz** hastalığına yakalanma riski oldukça yüksektir. İyi bir havalandırma olsa dahi bazen çıplak gözle farkedilmeyen silika tozları ortamda bulunmaktadır. *Siliko-tüberküloz* hastalığı da yaygın olarak görülen hastalıklardan biridir.

Ayrıca **pnömokonyoz** hastalığından şikayet eden pekçok işçide kronik bronşit de vardır. *Akciğer kanseri, lobar pnömoni, bronkopnömoni* de **pnömokonyoz** ile birlikte anılan diğer hastalıklardır. Özellikle temizlik hizmeti veren işçiler akciğer kanserinin görülme sıklığının daha fazla olması ortamda bulunan silikadan kaynaklanmaktadır.

Polisiklik aromatik hidrokarbonların termal parçalanma sırasında oluşmasının da önemli kanserojen etkileri olduğu bilinmektedir. Krom, nikel gibi metallerin ve ayrıca asbest, silika gibi tozların da ölüme yol açtığı düşünülmektedir.

Kaynak işleri sırasında ortaya çıkan **metal dumanlar** da toksik(zehirli) olabilirler ve metal ateşi hastalığına neden olabilirler. Demirdöküm materyallere kaynak yapılırken nikel çubuk kullanılır ve bu da nikel içerikli dumanlara neden olur. Plazma alev makinası da oldukça fazla miktarda metal duman, ozon, azot oksit ve UV radyasyonu oluşturur ve çok ses çıkartır.

Bunlarla birlikte dökümhanelerde bulunan bazı **kimyasallar** (formaldehit, dimetiletilamin, trietilamin) ve tozlar çalışanlar da gözlerin sulanması, kaşınması ve buğulu görme gibi rahatsızlıklara neden olur ki bu da mavi-gri görüş olarak bilinmektedir.

2.2. KAZALAR

Ocaklar, yapılan işin büyüklüğüne, eritilecek metalin miktarına ve yapılan işin şekline göre değişiklik gösterir. En çok kullanılan Kupol denen ocaklardır. Ocakların içinde metaller eritilirken, genellikle çok yüksek sıcaklıklar kullanılır. Eriyik haldeki metalin kalıplara dökülmesi sırasında, çok ciddi hayati riskler vardır. Kazanlardan dökülen 100'lerce derece sıcaklıktaki eriyik, yakınlarda bulunan işçilerin üstüne dökülebilir ve bu yanarak ölümlere ya da çok ciddi bölgesel yanıklara neden olabilir.

Kalıpların temizlenmesi ve kalıplardan çıkan dökümlerin çapaklarının alınması sırasında kullanılan taşlama aletleri (zımpara edici elektrikli diskler) de çok tehlikeli olabilmektedir. Bu makinelerin kullanımı sırasında hızla dönen diske el ve kolu kaptırmak kesilmelere ve

kopmalara neden olmaktadır. Ayrıca gözler için de büyük riskler söz konusudur. Kişisel Koruyucu Donanımların kullanılması bir zorunluluktur. Onun için bu makinaları kullanırken uygun eldivenler ve gözlükler takılmalıdır.

3. METAL DÖKÜM İŞÇİLERİ İÇİN SAĞLIK VE GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

Tozlardan özellikle de silis ve asbestten kaynaklanan hastalıklar araştırmalardan da görüldüğü gibi çok tehlikeli olmakta hatta kanser ve ölümle sonuçlanmaktadır. Bunun için bu tozların bulunduğu ortamlarda çalışan işçi sayısı makinalaşmanın artması yoluyla azaltılmalı; yerel cebri çekişli havalandırma yoluyla ortam tozlardan arındırılmalıdır. Kaynakta ve ortamda önlemler alınamıyor ve işçiler bu risklerle yüzleşiyorsa, bu alanlarda çalışan işçiler solunum koruyucu maskeler ve solunum aygıtları(respiratörler) kullanmalı ve tehlikeli tozlarla olan temas kesilmelidir. Tersı durumda çok ciddi hastalıklarla karşı karşıya kalma olasılığı oldukça yüksektir. Kişisel Koruyucu Donanımların uygun kullanımı bu iş kolunda da gerçekten çok önemlidir.

3.1 KAYNAK(LEHİM) İŞLERİ

Kaynak işleri, metal işleme sektöründe önemli bir yer tutar. Metal parçalar, kaynak işlemi sonucunda birleştirilir. Genellikle ısı kaynağı gaz ya da elektriktir. Bu ısıl işlem sonucunda metaller eritmek yolula birleştirilir.

Lehimleme ve kesme	İşin Tanımı	Tehlikeler
Lehimleme	Alev metal yüzeyi ve dolgu yapacak çubuğu eritir ve metalleri birleştirir.	Metal dumanlar, azot dioksit, karbon monoksit, gürültü, yanıklar, infrared radyasyon, yanıklar, patlamalar
Pirinçle lehimleme	Metal yüzeyler, metal eritilmeden birbirine bağlanır. Dolguyu yapan pirincin erime sıcaklığı 450 derecenin üzerindedir.	Kadmium dumanı, fluorürler, yanmalar, patlamalar

Gaz Basıncıyla lehimleme	Parçalar gaz püskürtmesiyle basınç altında ısıtılır ve parçalar dövme yoluyla birleştirilir.	İnfrared radyasyon, metal dumanlar, azot dioksit, karbon monoksit, gürültü, yanıklar, infrared radyasyon, yanıklar, patlamalar
Metal kesme	Kesilecek metal alev ile ısıtılır ve kesilecek noktaya oksijen püskürtülür ve kesilir.	Metal dumanlar, nitrojen dioksit, karbon monoksit, gürültü, yanıklar, infrared radyasyon, yanıklar, patlamalar
Fluks kaplı lehimleme	Fluks kaplı elektroda elektrik akımı verilmesi sonucu lehimleme	Metal dumanlar, fluorürler, infrared ve UV radyasyon yanıkları, ozon, azot dioksit
Gaz kaplı lehimleme	Gaz kaplı elektroda elektrik akımı verilmesi sonucu lehimleme	UV radyasyon, metal dumanlar, ozon, karbon monoksit, azot dioksit, fluorürler, yanıklar

3.2 KAYNAK İŞLERİNDE HASTALIKLAR VE İŞ SAĞLIĞI ÖNLEMLERİ

Kaynak yapılırken korunması gereken organların başında göz gelmektedir. Kaynak yapılırken ortaya çıkan kıvılcımlara çıplak gözle bakılması son derece tehlikelidir. Ayrıca bunların göze girmesi körlüğe bile neden olabilir. Çıplak gözle kaynağa bakmak son derece tehlikeli olduğu için sonunda ‘mavi-gri görüş’ olarak bilinen rahatsızlık ortaya çıkabilir ki günlerce bazen daha uzun süre buğulu görme ve gözleri kapadıktan sonra ateşli görmeye neden olur.

Ayrıca UV radyasyon, karbon monoksit, azot dioksit, kadmium dumanı ve diğer metal dumanlara sunuk kalınması da oldukça tehlikelidir. Metal duman ateşi oldukça çok görülen bir rahatsızlıktır. Bir metalin ya da oksitlerinin partiküllerinin solunmasından birkaç saat sonra ortaya çıkan akut bir durumdur. Önce ağızda kötü bir tat hisedilir daha sonra solunum yolları mukozası tahriş olur. İlerleyen saatlerde ise öksürük, göğüs daralması, halsizlik ve ishal kendini gösterir. Hastalığın etkisi 24 saatten çok daha fazla sürebilir.

Kişisel Koruyucu Donanımlar kullanılmadığı takdirde, karşılaşılması olası risklerin neler olduğu, önceki paragraflarda anlatıldığı gibidir. Yukarıda anlatılan tehlikelere karşı korunmak için mutlaka uygun göz koruyucu ve solunum koruyucu donanımlar kullanılmalıdır. Kıvılcımlar, çapaklar ve UV radyasyon gözler için son derece tehlikelidir.

Aynı zamanda metal dumanlarının solunulması oldukça sık görülen rahatsızlıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

4. METALLERİN YÜZEYLERİNE YAPILAN İŞLEMLER

Yapılan metal eşyaların paslanmaması, aşınmaması, çürümemesi ve daha iyi görünmesi ya da parlaması için yüzeyleri bazı işlemlere tabi tutulur. Metal eşyaların kullanımı arttıkça, tüketici taleplerini karşılamaya yönelik eşyalara uygulanan yüzey işlemlerinde de çeşitlenme görülmüştür. Çeşitli kimyasalların, elektrik, ısı ve basınç kullanmak yoluyla metal yüzeylere uygulanması dayanıklılığı arttırmakta, kullanımı kolaylaştırmakta ve görüntüyü estetik hale getirmektedir.

4.1 METAL KAPLAMA İŞLERİNDE KAZALAR, HASTALIKLAR VE TEHLİKELER

İşlemler	Tehlikeler
Elektrolitik Cilalama	Kaustik ve korosif kimyasallardan kaynaklanan yanıklar ve tahrişler
Elektrokaplama	Kanser yaratma riski olan krom ve nikel maruz kalma, yakıcı kimyasallara maruz kalma, siyanüre maruz kalma, patalama potansiyeli bulunan tozlar, ergonomik tehlikeler
Emayeler ve Sırlama	Öğütücüler ve konveyörlerden kaynaklanan tehlikeler, yüksek sıcaklığa sahip sıvılardan ötürü yanma riski, Akciğer hastalıklarına sebep olabilecek tozlar
Asitle aşındırma	Hidroflorik asite maruz kalma, yüksek sıcaklığa sahip sıvılardan ötürü yanma riski, yakıcı kimyasallara maruz kalma
Galvanizleme	Metal duman ateşi hastalığı riski, kurşuna maruz kalma, yüksek sıcaklığa sahip sıvılardan ötürü yanma riski, yakıcı kimyasallara maruz kalma
Isıyla işleme	Siyanür ve karbon monoksit maruz kalma riski, hidrojenin patlamasına neden olabilecek yükseklikte atmosferik basınç, yüksek ısıya sahip sıvılardan ötürü yanma riski, yakıcı kimyasallara maruz kalma
Fosfatlama	Yakıcı kimyasallara maruz kalma
Astar boyama	Toksik ve yanıcı çözücülere maruz kalma, kanserojen kroma maruz kalma

Elle kullanılan ve sürekli sarsıntı yapan gereçler de Raynaud Sendromu'nun hastalığının görülmesine neden olur. Ayrıca Karpal Tünel Sendromuna ve eklemlerde bazı fonksiyonel bozulmalara da sıkça rastlanır.

Akciğer kanseri, yapısal olarak normal akciğer dokusundan olan hücrelerin gereksinim ve kontrol dışı çoğalarak akciğer içinde bir kitle (tümör) oluşturmalarıdır. Burada oluşan kitle öncelikle bulunduğu ortamda büyür; daha ileriki aşamalarda ise çevre dokulara veya dolaşım yoluyla uzak organlara yayılarak (karaciğer, kemik,beyin vb. gibi) hasara yol açarlar. Bu yayılmaya metastaz adı verilir.

Bronşit, akciğerlere giden havayollarının iç yüzündeki zarın iltihaplanmasıdır. Akut ve kronik olarak iki gruba ayrılır.

1- Akut Bronşit: Genellikle grip, kızamık, boğmaca veya tifo gibi hastalıklar sırasında görülür.

2- Kronik Bronşit: Bu çeşit bronşitte; havayollarını yağlayan bezler büyümüş, iç yüzlerinde bulunan tüyler görevini yapamaz olmuştur.

Kanser, Kanser vücudtaki bir hücre grubunun farklılaşarak, aşırı ve kontrolsüz şekilde çoğalması sonucu meydana gelmektedir.

Karpal tünel sendromu, elin ve el bileğinin ağrılı bir hastalığıdır.

Metal duman ateşi oldukça çok görülen bir rahatsızlıktır. Bir metalin ya da oksitlerinin dumanının solunmasından birkaç saat sonra ortaya çıkan akut bir durumdur. Önce ağızda kötü bir tat hissedilir daha sonra solunum yolları mukozası tahriş olur. İlerleyen saatlerde ise öksürük, göğüs daralması, halsizlik ve ishal kendini gösterir. Hastalığın etkisi 24 saatten çok daha fazla sürebilir.

Pnömokonyoz, genellikle bazı özel iş koşullarında çalışan kişilerde inorganik toz yada zerrecikli maddenin akciğerlerde depolanması ve buna bağlı olarak gelişen doku reaksiyonu ile ilgili durumdur. **Asbestos** ve **silikoz** bu gruba giren hastalıklardandır.

Raynaud Sendromu, el ve ayak parmaklarının soğuğa sunuk kalması nedeniyle ağrı ve uyuşuklukla birlikte soluklaşmasıdır. Dolaşım bozukluğu nedeniyle hastalık görülür. Genellikle bu hastalığın altında başka nedenler vardır. Bu nedenler bilinmiyorsa Raynaud's sendromu adını alır. Sürekli sarsıntı yapan makinalarla çalışan işçilerde görülür.

Silikoz, serbest silis taneciklerinin (Kristal kuvars) solunum yoluyla alınması sonucu meydana çıkan, sanayi parçacıklarının yol açtığı ağır bir hastalıktır. Madencilik, taş kesme, taşocağı çalışmaları (özellikle granit), yol ve bina inşaatı, dinamitle kayaları patlatma ve çiftçilik, serbest silise sunuk bırakan mesleklerdir. Belirtilerin meydana gelmesi için genellikle 15-20 yıl bu parçacıklara sunuk kalmak gerekir. Fakat silise yoğun şekilde sunuk kalınan kapalı alanlarda patlatma, yüksek kuvars içeren kayaları delerek tünel açmak ve temizleme tozu imalatı gibi işlerde çalışan korumasız işçiler bir yıldan kısa bir sürede silikoza tutulabilirler.

Yanık, ısı, ışın, elektrik veya kimyasal maddelere sunuk kalma sonucunda deri ve derialtı dokularda meydana gelen yaralanmadır.

1. derece yanıklar: Derinin sadece en üst tabakasının zedelendiği yanıklardır. Kızarıklık, gerginlik ve ağrı görülür. Örnek: güneş yanıkları.
2. derece yanıklar: Derinin üst ve değişen oranlarda alt kısmının etkilendiği yanıklardır. Kızarıklık, gerginlik, ağrı ve su toplanması (bül) ile karakterizedir.
3. derece yanıklar: Tüm deriyi kapsayan; derialtı dokularına, derin dokulara ve hatta kemiklere kadar ulaşan yanıklardır. Deri kuru kayış gibi olabilir veya renk değişikliği görülebilir (kömür gibi, beyaz veya kahverengi olabilir). Şiddetli yanıklarda, yüzeysel sinir uçları ve kan damarları zedeleneceğinden yanık alanda his kaybı olabilir; buna karşın çevredeki daha az yanmış olan doku aşırı ağrılı olabilir.

Zatürre olarak da bilinen **pnömoni**, akciğerlerin iltihaplanmasıdır. Zatürrenin ilk sıradaki nedeni, pnömokok (*Streptococcus pneumoniae*) adı verilen yuvarlak şekilli bakterilerdir. Virüslerin neden olduğu zatürre ise genellikle daha hafiftir ve evde tedavi edilebilir. Bakteriyel pnömoniler daha ağır seyirli olup genellikle soğukalgınlığı nedeniyle ortaya çıkarlar. Pnömoni akciğerin tek bir lobu ile sınırlı ise **lober pnömoni**, bronşlardan başlayarak akciğerin başka bölümlerine yayılmışsa **bronkopnömoni** olarak adlandırılır. [16]

BÖLÜM 5. TARTIŞMA VE SONUÇ

İş sağlığı ve güvenliğinin yaşam hakkı ile bağlantısı bulunmaktadır. Yaşam hakkı bir temel hak ve hürriyet olarak Anayasada ifade edilmiş ve bu hakka dokunulamayacağı hükme bağlanmıştır (AY 12/I, 15/II). Yaşam hakkından anlaşılması gereken kişinin beden bütünlüğünün korunmasının yanı sıra sağlığının da devamıdır.

Anayasa'nın 17. maddesinde 'yaşama hakkı' güvence altına alınmış, bu yasal güvencenin yaşama geçirilmesinde, iş ve sosyal güvenlik mevzuatında da işçilerin korunması, işin düzenlenmesi, iş güvenliği, sosyal düzen ve adaletin sağlanması düşüncesi ile koruyucu bir takım hükümler getirilmiştir.(AY Madde 17)

Bu nedenle taraflar arasında gerçekleşen iş sözleşmesinin işverene yüklediği gözetme borcu, , en geniş tanımıyla, işverenin işçiye zarar verebilecek her türlü eylem ve işlemten kaçınmasıdır. Bu borcun kapsamına işçiye bilgi vermek, iş ilişkisi nedeniyle işverenin işçi hakkında öğrendiği bilgileri (sağlık durumu, medeni hali vs) saklamak ve işçinin işyerine getirdiği araç ve eşyayı korumak da girmektedir. Elbette bu borcun en önemli yönü işverenin işçinin hayatını, bedensel ve ruhsal sağlığını korumakla yükümlü olmasıdır. Görüldüğü üzere, gözetme borcu işverene, işçiye zarar verecek her türlü davranıştan kaçınma yükümlülüğü getiren oldukça geniş kapsamlı bir borçtur.

İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için devlet, işveren ve işçi kesiminin ortak çabası sağlanmalıdır. Öncelikle devlet tarafından iyi hazırlanmış, mümkün olduğunca eksiksiz bir mevzuat oluşturulmalı, bu mevzuatın işyerlerinde uygulanmasının sağlanması, iyi bir denetim sisteminin oluşturulması, önleme politikalarına ağırlık verilmesi ve iş güvenliği bilincinin eğitim yoluyla işçi ve işverenlerde geliştirilmesi gerekmektedir. Devletin iş güvenliğiyle ilgili olarak yasa koyma, denetim ve yaptırım uygulama ödevleri vardır. Her şeyden önce işverenlerin, işçilerin, sendikaların hatta tüm toplumun iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinçlenmiş olması gerekmektedir.

İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında işverenlere düşen temel görev ise gerekli önlemleri almak, iş sağlığı ve güvenliği alanında eğitim vermek ve işyerinde alınmış olan önlemlere işçiler tarafından uyulup uyulmadığını denetlemektir. Ancak sadece mevzuatta düzenlenmiş bulunan önlemlerin alınmış olması da işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alma borcunu tam olarak yerine getirmiş sayılmasında yeterli görülmemektedir. İşverenin, işyerinde, teknik ilerlemelerin getirdiği daha uygun sağlık şartlarını sağlaması; kullanılan makinalarla alet ve edevattan herhangi bir şekilde tehlike gösterenleri veya hammaddelerden zehirli veya zararlı olanları, yapılan işin özelliğine ve fennin gereklerine göre bu tehlike ve zararları azaltan alet ve edevatla değiştirmesi iş kazalarını önlemek üzere işyerinde alınması ve bulundurulması gerekli tedbir ve araçları ve alınacak diğer iş güvenliği tedbirlerini devamlı surette izlemesi gerekmektedir.

Dolayısıyla işveren, mevzuatta yer alan bütün önlemleri almış olmasına rağmen, o anki bilimsel gelişmelerin ve teknolojinin alınmasına olanak sağladığı ve mevcut önlemlerden daha etkili bir önlem varsa, bu önlemi almakla da yükümlü olmaktadır. Bu anlayış sonucunda teknolojik gelişmelerin hızı karşısında mevzuatın değiştirilmesi alanında

yaşanan nispeten yavaş sürecin olumsuz etkileri de bertaraf edilmektedir. Bu durum karşısında işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemleri alma borcunun sürekli olarak genişlediği, dinamik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında temel alınan unsur işçi olduğundan, işçinin yaptığı iş, işçinin kişisel özellikleri, eğitim durumu gibi unsurlar işveren tarafından dikkate alınmalıdır. Daha açık bir ifadeyle işveren aynı işyeri içinde daha tehlikeli işlerin yapıldığı bölümlerde daha farklı iş sağlığı ve güvenliği önlemleri almakla yükümlü iken aynı işyerinin büro kısmında çalışan işçiler için daha farklı iş sağlığı ve güvenliği önlemi almakla yükümlüdür.

İşçiler de 6331 sayılı kanun uyarınca iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. İşyerinde alınmış olan iş sağlığı ve güvenliği önlemlerine uyulup uyulmadığını denetleyen işveren, işçilerin bu önlemlere uymadığını saptarsa işçilere disiplin cezası uygulayabilecektir. Bu alanda uygulanabilecek en ağır disiplin cezası, işçinin davranışının İş Kanununun 25/II,1 bendi kapsamına girecek ağırlıkta olması durumunda, daha açık bir anlatımla, işçi kendi isteği veya savsaması nedeniyle iş güvenliğini tehlikeye düşürürse, iş sözleşmesinin haklı nedenle feshidir. Bu ağırlığa ulaşmayan ihlallerde ise işveren daha hafif disiplin cezası uygulayarak iş sağlığı önlemlerinin uygulanmasını sağlayabilir. Unutulmamalıdır ki iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin uygulanması işyerinin bütünü ve çalışan işçilerin tamamı için önem taşımaktadır. [17]

Sonuç;

Türkiye’de metal sanayi bütün sanayi kolları içinde hem ekonomik büyüklük hem barındırdığı iş gücü hem de stratejik önem itibari ile Türkiye’nin en önemli sanayi alanı durumunda bulunuyor. Bu büyük metal sanayinin içinde demir çelik, otomotiv, metal, beyaz eşya, savunma, otomotiv yedek parça gibi sanayinin olmazsa olmazlarını üreten, hatta insan hayatının artık vazgeçilmezlerini üreten sektörler bulunuyor.

Metal sanayi Stratejik Öne sahiptir. Metal sanayi gerek ekonomik, gerek savunma sanayi, gerek ulaştırma gerekse bütün sektörler için düşünüldüğünde belirtilecek belki de ön önemli iş kolu metal iş koludur. Çünkü bütün sanayilerde üretimi sağlayacak olan da yine demir çelikten üretilmiş tezgâhlar, aletler ve Metallerdir. Metal sanayisinin ürettiği ürünler bütün sanayiden çıkarıldığı zaman geriye neredeyse hiçbir şey kalmaz.

İstihdam açısından değerlendirildiğinde Metal Sanayi’nin en büyük özelliği kentli bir özellik taşıyor. Metal sektörünün, toplam iş gücünde çalışma oranı ve sayısı, metal işçilerinin toplam işçi sayısındaki oranı ve sayısını tam olarak tespit edilememektedir. Çünkü metal iş kolunda faaliyet gösteren firmaların tam olarak hangi iş koluna bulunduğu bilgisi ve bazı çok sayıda iş yerlerinin Çalışma Bakanlığı’na bilgilerini tam olarak göndermemeleri gibi sorunlar, sayıları ve oranları net görmeyi engellemektedir.

Metal sanayi sektörü, üretimde, satışlarda, istihdamda, karlılık oranlarında devamlı kazandıran gelişmesini sürdüren bir sektör konumundadır. Esas incelenmesi, yazılması, tartışılması ve gündeme getirilmesi gereken konu metal sanayinin sorunları ve önündeki

engelleri konusudur. İstihdam edilen metal işçilerinin güvenli çalışma ortamının sağlanması, sağlık ve refahının korunması ve geliştirilmesi, üretimin kalitesine, sürekliliğine ve verimliliğine olumlu etkileri olacaktır.

Her toplum için meydana getirdiği büyük maddi ve manevi kayıplar nedeniyle oldukça ciddi bir sorun haline gelen iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi için, öncelikle işçi-işveren ve devletin bu konuda aktif işbirliğinin sağlanması gerekmektedir. Gerçek anlamda iş sağlığı ve iş güvenliği, ilgili tarafların aktif katılımı ile sağlanabilecektir. Aktif katılımın sağlanmadığı durumlarda meydana gelebilecek sorunlarının çözümünü üstlenen taraf yalnızca devlet olacaktır. Devletin ürettiği çözümler ise aktif katılım ile desteklenmediği takdirde, iş sağlığı ve iş güvenliği konusunda meydana gelen sorunların çözümü daha da zorlaşacaktır. Dolayısıyla iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi için ilgili taraflar arasındaki iletişimin çift yönlü ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi büyük önem arz etmektedir.

6. KAYNAKLAR

- [1] ÇSGB; İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, Metal Sektöründe Çalışan İşçilerin Çalışma Koşullarının İyileştirilmesi Programlı Teftişi Sonuç Raporu (2011/Aralık)
- [2] Metal Teknolojileri; <http://www.bilgicix.com/2011/03/metal-teknolojileri/>
- [3] TOPÇUOĞLU H., ÖZDEMİR Ş., İş Sağlığı ve Güvenliğinde Davranış Değişikliği Yaratma Süreci, Mühendis ve Makine, Cilt:48, sayfa:567
- [4] Türkiye’de İş Sağlığı-Güvenliği ve Türk-İş’in Görüşleri
- [5] 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu;
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.6331&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>
- [6] ÇSGB; 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Kasım 2012
- [7] İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik;
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/12/20131224-3.htm>
- [8] Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun;
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/08/20130802-1.htm>
- [9] İşyeri Hekimi ve Diğer sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik; <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130720-10.htm>
- [10] İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik;
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130618-8.htm>
- [11] İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik;
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130118-3.htm>
- [12] 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu;
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>
- [13] 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa Göre idari Para Cezaları;
<http://www.isgbelge.com/6331-sayili-is-sagligi-ve-guvenligi-kanununa-gore-uygulanacak-idari-para-cezolari/#more-970>
- [14] <http://www.isvesosyalguvenlik.com/is-kazalari-ve-meslek-hastaliklari-kapsami-saglanan-yarimlar-taraflarin-sorumluluk-halleri/#.Ut7RT0Q5nug>
- [15] 4857 sayılı İş Kanunu;
<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.4857&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>

[16] Metal İşleme Sektörlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği;

<http://www.isguvenligi.net/iskollari-ve-is-guvenligi/metal-isleme-sektorlerinde-is-sagligi-ve-guvenligi/>

[17] Türkiye Cumhuriyeti Anayasası;

http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf